

Inventering av barbastell (*Barbastella barbastellus*) 2006

Med notiser om andra ovanliga arter under året

**Rapport 2006-12-04 till Naturvårdsverket
(Dnr 301-6799-05)**

Med några tillägg gjorda i februari 2007

Ingemar Ahlén

**Institutionen för naturvårdsbiologi, SLU
Box 7002, 750 07 Uppsala**

Inventering av barbastell (*Barbastella barbastellus*) 2006

Med notiser om andra ovanliga arter under året

Rapport 2006-12-04 till Naturvårdsverket (Dnr 301-6799-05)
Med några tillägg gjorda i februari 2007

Ingemar Ahlén

Institutionen för naturvårdsbiologi, SLU
Box 7002, 750 07 Uppsala

Inledning

I föregående års rapport gavs en redovisning av bakgrunden till barbastell-projektet och hur detta startade. Rapporten är tillgänglig via internet och i den kan man också finna hänvisningar till tidigare års rapporter. Projektets arbete under åren 1999 – 2003 redovisas utförligt i rapporten från 2003, därefter finns det årliga rapporter. Rapporterna kan läsas eller laddas ner från hemsidan www.nvb.slu.se, klicka på >"Personal">"Ingemar.Ahlén" och gå till listan över ett urval publikationer och rapporter.

I denna rapport för 2006 kommenteras inventeringsinsatserna och uppdaterade kartor samt tabeller över hittills gjorda fynd visas. Avslutningsvis berättas om några anmärkningsvärda fynd av andra arter.

Resultat 2006

Inventeringarna i södra Sverige har fortsatt och som tidigare har områden som kan förväntas hysa populationer av barbastell valts med förtur. Det har inte blivit så många nya fyndområden i år, men de är ändå mycket intressanta. De ligger alla i utbredningsområdets södra del, nämligen i Halland, Blekinge och Skåne.

Fyndet i Halland är särskilt intressant, eftersom det under senare år aldrig påträffats någon förekomst sommartid trots att visst eftersök skett, bl.a. i ett flertal naturreservat. Från tiden före detektorerna är endast en yngelkoloni känd, nämligen från Eftra socken. Nu var det i ett naturreservat, Ytra Berg i Gällareds socken i Hallands inland, där Henrick Blank påträffade arten. Miljön är mycket fin och typisk för en bra barbastell-miljö, en gammal levande gårdsmiljö med betade hagmarker och lövskog, bl. a. gammal bokskog. Man kan nog utgå från att det kan finnas fler förekomster i Hallands inland även om biotopen på den nya fyndlokalen får betraktas som näranog unik i dagens landskap.

I Blekinge påträffade Lothar Bach barbastell på två platser i samma område, nämligen Sännehults naturreservat, ett av Blekinges största bokbestånd beläget i skogsbygderna norr om Johannishus. Barbastellen är känd från Blekinge ända sedan mitten av 1800-talet men detta är kanske den första klara indikationen på en fast förekomst sommartid.

I Kalmar län har platser med tidigare observationer av barbastell kontrollerats under 2006. Resultaten är ännu inte färdiganalyserade. Undersökningen lär ha missgynnats av vädersituationen som gjorde det svårt att få kontakt med arten. Själv gjorde jag tre besök på en plats i länets södra del som ännu 2005 hyste en av Smålands största kolonier. Tyvärr kunde jag inte återfinna något enda exemplar trots besök i jaktbiotoperna och användning av autoboxar. Från de gångna åren har vi fått erfara att hela kolonier kan flytta, men vad som hänt i detta fall vet vi ännu inte.

I Skåne är arten känd sedan mer än 200 år. Olof Ryberg konstaterade förekomst av barbastell på åtskilliga ställen, även med yngelkolonier, i områden där vi nu är säkra på att den försvunnit för länge sedan. Under sen tid har den påträffats övervintrande på ett antal ställen men endast med enstaka eller ett fåtal individer. Observationer med detektor av flygande exemplar har gjorts på ett antal platser, mest längs kusterna. De flesta av dessa har tolkats som flyttande eller kringströvande individer. En observation av barbastell, som jag gjorde 1999 i Fyledalen, trodde jag var en kringströvare som jag hade turen att få höra och spela in när den passerade. Något fundersam på om det trots allt kunde finnas en liten population kvar i södra Skåne kunde man dock bli när vi fann en barbastell i

bokskogsområdet öster om Sövdeborg (IA och H.J. Baagøe) och som var stationär hela sommaren 2001. Likaså väckte observationen 2003 av en barbastell vid Svaneholm viss förvåning, alltså på en under många år mycket välbevakad plats. Är arten på spridning eller har vi lärt oss knepen att hitta arten bättre? Det som hände i Fyledalen under 2006 kan åtminstone delvis belysa den frågan.

Vid flera vistelser i Fyledalen sommaren 2006 satte jag ut boxar som automatiskt registrerar ultraljud. Sådana boxar har vi i flera år använt inom forskningen, men först detta år har den tekniska utformningen blivit så bra att redskapet blivit ett effektivt hjälpmedel att påvisa flera av de sällsynta arterna. Platser valdes med hänsyn till var biotoperna ser bra ut för jagande fladdermöss. Redan vid några av de första försöken blev det napp. Vid en box hade barbasteller passerat vid 19 tillfällen under en natt, från skymning till gryning. Vid andra hördes någon eller några enstaka barbasteller. Detta ledde till att vi var flera vana observatörer (I. Ahlén, J. Ahlén, H.J. Baagøe, Rune Gerell, Karin Gerell Lundberg) som ägnade en del tid att med detektor leta efter barbasteller i de aktuella områdena. Trots insatserna gjordes bara 4 direktobservationer med detektor inom ett område. Boxarna som var ute i några olika perioder från juni till november kammade in inte mindre än 42 observationer från 5 juni till 4 november, samtliga i form av mycket fina inspelningar av artens omisskännliga sonar med alternerande pulser. Alltså blev det sammantaget 46 observationer på 7 olika platser i Fyledalen! Resultaten visar att vi kan räkna med en fast förekomst, med minst en, sannolikt flera kolonier. Koncentrationen av observationer till vissa partier pekar på knytning till gammal bokskog i branta sluttningar där skogen hyser talrika hålträd, många med lös bark. En svårighet att finna arten med detektor är naturligtvis att man bara kan vara på en plats i taget, medan lyssnande boxar kan vara flera och ligga hela natten utan att bli sömniga eller trötta. Att boxarna kan vara ett bra komplement till inventeringsutrustningen är därmed bevisat.

Fynden under de senaste åren i södra Skåne gör att vi nu fått nya kunskaper om var man skall leta ytterligare. Miljöerna skiljer sig mycket från dem vi känner väl från Smålands kärnområden. Inventeringarna i Danmark som snart redovisas av H.J. Baagøe i Dansk Pattedyratlas (under tryckning) har påvisat arten på flera av de syddanska öarna. Det är miljöer som mycket liknar de sydsvenska. Även där kan man anta att det är de nyutvecklade och effektivare metoderna, t.ex. användning av tidsexpansion, som förklarar att ett flertal nyfynd gjorts. Det är nog ännu för tidigt att avgöra om det även kan handla om en begynnande återhämtning och spridning av denna ytterst sällsynta art.

Under flyttningstiden i september gjordes en observation av barbastell vid Åhus hamn i Skåne (K. Gerell Lundberg).

Radiopejling av barbastell

Under juli månad genomfördes en undersökning av barbastellernas val av jaktbiotoper runt en stor koloni i Hjo kommun i Västergötland. Området skiljer sig från det område där en pejlingsundersökning gjordes i Vimmerby kommun i Småland. Kolonin har tillhåll i en herrgårdsmiljö som omges av ädellövskog med gamla träd men även av tall- och granbestånd. Den areal som berördes av de födosökande barbastellerna var betydligt mindre än i Smålandsundersökningen, som där omfattade några byar och vidsträckta skogar på höglandet. Data från pejlingen kommer att analyseras nästa år. Kostnaderna bestrides med medel från annat anslag.

Åtgärdsprogram för bevarande av barbastell

Det är avsikten att ett åtgärdsprogram för barbastell skall upprättas under 2007. Arbetet har just påbörjats. Ansvar för koordineringsuppdraget ligger på länsstyrelsen i Jönköpings län. Kostnaderna bestrides med medel från annat anslag.

Biotopbilder från några nyupptäckta barbastell-lokaler 2006

Yttra Berg, Gällared, Halland

Yttra Berg, Gällared, Halland

Yttra Berg, Gällared, Halland

Sännehult, Hjortsberga, Blekinge

Fyledalen, Sövde, Skåne

Fyledalen, Sövde, Skåne

Tabell 1. Antal fyndlokaler för barbastell i Sverige under perioden 1978 - 2006. Fördelning på landskap, län och EUs regioner.

Landskap	Sommar (aktiva)	Vinter (hibernerande)	S:a
Skåne	19	6	25
Blekinge	3	-	3
Halland	1	1	2
Öland	4	-	4
Gotland	4	-	4
Småland	62	1	63
Västergötland	3	1	4
Östergötland	9	-	9
S:a	105	9	114

Län	Sommar (aktiva)	Vinter (hibernerande)	S:a
Skåne (M)	19	6	25
Blekinge (K)	3	-	3
Halland (N)	5	1	6
Kronoberg (G)	3	-	3
Kalmar (H)	39	1	40
Gotland (I)	4	-	4
Jönköping (F)	20	-	20
Östergötland (E)	9	-	9
Västergötland (O)	3	1	4
S:a	105	9	114

EUs regioner	Sommar (aktiva)	Vinter (hibernerande)	S:a
Kontinental region	24	7	31
Boreal region	81	2	83
S:a	105	9	114

Fig. 1. Fyndlokaler 1800 – 1954 för barbastell.

Fig. 2. Fyndlokaler 1978 – 2006 för barbastell.
Röda prickar = sommarfynd
Blåa prickar = vinterfynd

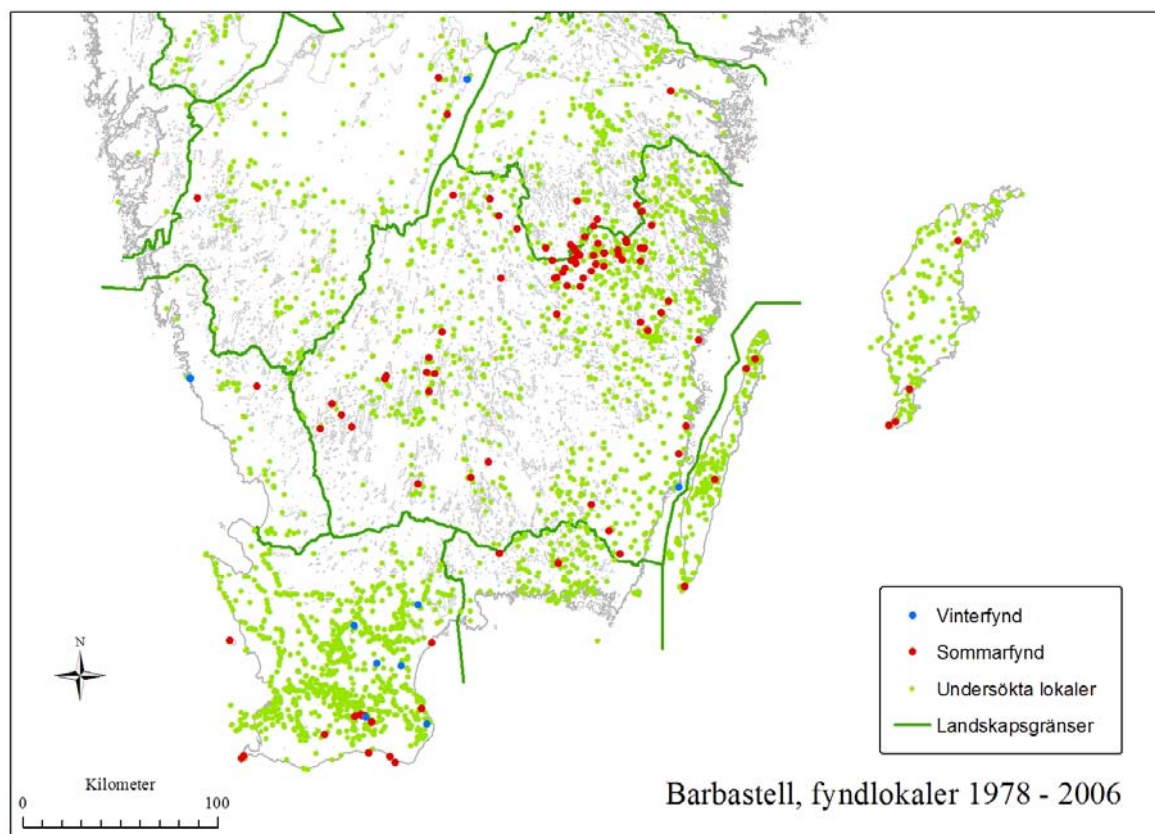

Fig. 3. Undersökta lokaler och fyndlokaler för barbastell i Sverige 1978 – 2006.

Något om övriga fladdermusfynd under 2006

Det har ingått i mitt åtagande att hålla kontakt med länsstyrelserna och deras inventerare för att diskutera val av områden, ge råd ifråga om metoder och utrustning samt hjälp med artbestämningsproblem. Jag har därför en ganska god bild av hur arbetet fungerar och har under hösten kontrollerat mängder med inspelningar och svarat för flera svåra artbestämningar. Från denna verksamhet kan jag rapportera följande intressanta observationer från fältsäsongen 2006.

Bechsteins fladdermus (*Myotis bechsteinii*). Fyndet av fem exemplar som övervintrade i en gammal gruva vid Ignaberga vintern 2004-2005 följdes vintern 2005-2006 av att fem exemplar hittades i samma gruva och därtill ett exemplar i en annan närbelägen gruva. Vintern 2006-2007 hittade man sammanlagt 7 exemplar i gruvorna. Förnyade försök i mellersta Skåne att finna artens tillhåll sommartid har initierats, men har ännu inte lett till några fynd.

Dammfladdermus (*Myotis dasycneme*). Under 2006 gjordes ett flertal fynd i Blekinge där arten aldrig tidigare påvisats. Lothar Bach fann arten på 6 lokaler och Håkan Ignell på 1 plats i östra hälften av Blekinge, såväl vid kusten som i inlandet. Jagande dammfladdermöss påträffades i det insektrika havsområdet vid Yttre Stengrund med omgivningar, öster om Blekinges ostkust i lugnväder vid 7 olika positioner den 23 och 25 augusti och 18 september. De registrerades då såväl från båt som av flera autoboxar som placerats på vindkraftverken. Sammantaget kan man bedöma Blekinge som ett av de intressantaste landskapen för eftersök av arten med förhoppning att en eller flera kolonier skall kunna lokaliseras. Nya fynd av arten gjorde också i Västergötland vid Vänerns utlopp (Johan Ahlén) och vid en insjö i mellersta Dalsland (Johan Ahlén och Oskar Kullingsjö).

Sydfladdermus (*Eptesicus serotinus*). På samma plats i Kalmar län där arten observerades sedan 2004 fanns den kvar under 2006. Ett ökat antal observationer av arten gjordes på Öland och över havet i

Kalmarsund och vid Yttre Stengrund utanför Blekinges ostkust. Arten registrerades av en automatisk box på en lokal inne i Mittlandet där den aldrig tidigare observerats. Några observationer gjordes också från båt över Öresund såväl i juli som i september. En misstänkt observation gjorde vid Skatelövsfjärden i Småland 2005 (Oskar Kullingsjö) och på samma plats 2006 gjordes en ny observation med en bättre inspelning som definitivt bekräftade fyndet.

Leislers fladdermus (*Nyctalus leisleri*). Under 2006 gjordes ett flertal fynd i olika landskap. Vid Billdal i Askims socken, Västergötland, upptäcktes ett jagande exemplar den 18 juni 2006 och en 9 min lång inspelning gjordes (J. Ahlén). Vid återbesök 10 juli fanns den kvar. I Fyledalen registrerades arten av automatiska boxar på tre platser den 4 och 6 juni samt 28 juli (IA) och den 9 september blev flera exemplar observerade och inspelade i en annan del av Fyledalen (H.J. Baagøe). Den 27 juli observerades ett exemplar vid Tjörnarpsjön i mellersta Skåne (IA). Vid Yttre Stengrund utanför Blekinges ostkust observerades arten jagande flera gånger inom samma område som 2005, nu både under sommaren och hösten (IA, L. Bach, A. Eriksson). Vid sjön Salen i Småland spelades arten in 2005 (O. Kullingsjö) och fyndet bekräftades 2006 med en bra inspelning. Arten är nu helt säkert regelbunden även under sommaren i Sydsverige och av 2006 års observationer kan fyra fynd betraktas som stationära och/eller regelbundna förekomster. För att klara säkra artbestämningar kan det krävas bra och långa inspelningar med både heterodyn och tidsexpansion.

Trollfladdermus (*Pipistrellus nathusii*). Åtskilliga nya fyndlokaler har rapporterats under året. Eftersom praktiskt taget inga fynd tidigare gjorts i Västsverige var fyndet av en förekomst i centrala Dalsland, nämligen Åsnebyn i Holms socken anmärkningsvärd (J. Ahlén). Efter ett år då arten nästan utblev som migrant på Öland 2005 kunde vi konstatera att den åter uppträdde i normal omfattning vid Ottenby m.fl. platser och många observerades över havet i Kalmarsund och utanför Blekinges ostkust. Likaså observerades den under sträcktiden över Öresund mellan Sjælland och södra Skåne. Redan förra året anträffades den på två platser i Närke, något som ej kom med i förra årets rapport.

Pipistrell (*Pipistrellus pipistrellus*). På den plats där landets första koloni konstaterades 2004 (Ahlén, Bach & Johansson, 2004, FoFl 99:3:16-18) fanns arten kvar under 2005 och 2006 antalet individer i kolonin verkade ha ökat. Vid Ottenby där arten brukar vara regelbunden gjordes endast någon enstaka observation. Arten observerades i september med flera exemplar som passerade Yttre Stengrund utanför Blekinges ostkust och den 9 juni 2006 registrerades ett jagande exemplar invid Eriksbergs gård i Blekinge.